

MAX CZORNYJ

Mám v sobě gen zla.
Nikdy se ho nezbavím.

NACISTOVA DCERA

NACISTOVA
DCERA

CÓRKA NAZISTY
© 2020 by Max Czornyj

*Všetchna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Markéta Páralová Tardy, 2022
Cover © Wydawnictwo Filia, 2022
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

ISBN 978-80-277-1960-0 (pdf)

MAX CZORNYJ

NACISTOVA DCERA

*Mámě, s vděčností
za gen dobra*

HOSPODIN, HOSPODIN! BŮH PLNÝ
SLITOVÁNÍ A MILOSTIVÝ, SHOVÍVAVÝ,
NEJVÝŠ MILOSRDNÝ A VĚRNÝ, KTERÝ
OSVĚDČUJE MILOSRDENSTVÍ
TISÍCŮM POKOLENÍ, KTERÝ ODPOUŠTÍ
VINU, PŘESTOUPENÍ A HŘÍCH;
AVŠAK VINÍKA NENECHÁVÁ BEZ TRESTU,
STÍHÁ VINU OTCŮ NA SYNECH
I NA VNUCÍCH DO TŘETÍHO
A ČTVRTÉHO POKOLENÍ.

Ex 34:6-7

ODPLOUVÁM V JESEŇ ZMENŠUJÍCÍ
SE KAŽDÝM KROKEM,
DO POLÍ OSETÝCH PŘÍZRAKY,
DO ZÁSTUPŮ MRTVÝCH CHVALOZPĚVŮ,
DO LHOSTEJNOSTI – MÍJENÝCH – OKEN.
KAM POVOZ CESTOU UHÁNÍ?
ŠELESTEM SE KOUŘÍ DLAŽBA,
O, NEJSMTNĚJŠÍ JESENI,
V ZMATKU ZNAKŮ A ELIPS
KROUŽÍŠ NAD PÍSNÍ JAKO HAVRAN.
JAK LÁSKU SVĚŘENOU DVĚMA
ŽIVOTŮM – ROZDĚLIT?

K. K. BACZYŃSKI, TEN VERŠ,
JAK SMRT JE SMUTNÝ...

GRETA

Gen zla. Existuje vůbec něco takového?

Připouštím, že ho tisíce vědců i podvodníků hledají. Nebo by se o to alespoň měli pokusit. Avšak z perspektivy let vím, že jeho nalezení je jenom část problému. Kdyby ho bylo možné odstranit a vytvořit člověka schopného konat jen dobro, svět by se proměnil v ráj. Stačilo by tak málo. Jen drobná modifikace genotypu, a budoucnost by se zalila sluncem. Nebylo by zapotřebí Boha, modliteb ani Prozřetelnosti. Nepotřebovali bychom přízeň osudu.

Jenomže celé genetické inženýrství se údajně zakládá na přenášení částíček DNA z jedněch organismů na druhé. Nepamatuji si, kde jsem o tom četla. Když nemáme ani zdání o tom, jestli gen zla existuje, stejně tak nemůžeme vědět, jestli existuje gen dobra. Osobně jsem přesvědčená o tom, že zvířata ho mají. Pes, který vlastním tělem chrání majitele. Nemocný vlk, který na sebe strhne lovce, aby ochránil smečku. O samotě umírající slon.

Geny dobra a zla.

Otevírám dveře a vcházím do pracovny zalité sluncem. Voní květinami, kytice stojí ve spoustě váz. Jsou všude – na masivním dřevěném stole, na tmavé knihovničce a na oválném konferenčním stolku. Na mramorovém parapetu a na pozlaceném půlkulatém stolku. U mahagonové knihovny sahající až do stropu roste v květináči citrusový stromek, který rozkvetl desítkami drobných bílých kvítečků. Vůně, která nasycuje pracovnu, je vůní té nejkrásnější oranžérie.

Za stolem sedí drobná, štíhlá žena. Je jí něco přes třicet let. Má blond vlasy sahající po ramena a nápadně vystupující lícni kosti. Její tmavé, bystré oči a rovný nos působí poněkud ptačím dojmem, který ještě podtrhuje postava skloněná nad pracovní deskou. Dlaně má sepnuté do tvaru pyramidy, s prsty zakončenými dlouhými nehty. Podpírá si jimi bradu, jako kdyby jí hlava bez této opory měla bezvládně spadnout z krku.

Přesto je v ní něco magnetického, co přitahuje davy ctitelů. Jako obvykle má na sobě vzorované, ale sladěné šaty a červené boty na nízkém podpatku.

Alicja Nowińska se na mě usměje. Zvedne ruku na přivítanou a napřímí se. Ukáže na hluboké křeslo u konferenčního stolku. Poté, co k němu přijdu, vyjede na své kolečkové židli od stolu. Když spolu mluvíme, nesmí mezi námi být bariéry. To je jedno z pravidel úspěšné terapie.

„Jak se cítíš?“ ptá se a odloží stranou krabičku kapesníků. Ví, že nebudou potřeba.

Od určité doby si spolu tykáme. Jsem sice o téměř půl století starší, ale v tomto pokoji to nic neznamená. Kromě toho Nowińska je mojí jedinou přítelkyní.

„Beze změny.“ Uvelebím se v křesle a zhluboka vdechnu aroma květin. „Včera jsem zapomněla, jak se jmenuju. Lámala jsem si nad tím hlavu čtvrt hodiny nebo déle, až jsem to prostě vzdala. A víš co? Beze jména a příjmení mi bylo celkem dobře.“

„Cítila ses anonymně? Možná tak, jako bys ani nebyla?“

„No, ano,“ jdeme přímo na věc. Alicja se jemně nakloní na mou stranu. Na kolenou drží notes, zatím zavřený. Koneckonců ho otevírá málokdy, protože pro můj případ jistě zná řešení. Používám otřepané fráze, dá se říct, že ve mně čte jako v otevřené knize. Ať si čte. A kromě toho mám ty fráze ráda.

Chvilí nad její otázkou přemýšlím, ale přesnou odpověď nenajdu.

„Nevím,“ říkám upřímně. „Cítila jsem se... jinak.“

„Ale říkala jsi, že ti bylo celkem dobře. Použila jsi přesně tato slova.“

„Možná... Cítila jsem, jako bych se viděla zvenčí. Z nějaké nové perspektivy, z níž se všechny problémy zdály nepodstatné, i když jsem o nich věděla. Neodtrhla jsem se od reality.“

Pokrčím rameny a zmateně se usměji. Je pro mě těžké o tom pocitu mluvit. „Především jsem cítila, že v tom okamžiku můžu zemřít naprosto klidně. Bez ustavičného pronásledování myšlenkami, vzpomínkami a... A...“

Zmlknu. Zřejmě jsem ztratila nit. Očima tékám směrem k oknu a nervózně svírám dlaně. Přála bych si, aby mi dnes na tvář dopadalo slunce. Kdysi jsem velmi ráda sedávala na dvorku v proutěném křesle a přivírala oči tak, aby se ze světla tvořily barevné skvrny. Je to příjemná vzpomínka, ačkoliv si nejsem jistá, jestli se týká událostí před pěti, nebo padesáti pěti lety. Přivykla jsem si na takové drobné nesrovnalosti.

Odkudsi z dálky doléhá vrčení sekačky.

„A?“ čeká na odpověď terapeutka.

„Každopádně jsem ráda, že o tom můžeme mluvit.“

Alicja se významně usměje. Nesouhlasně zakrouťí hlavou. „Zase si nepamatuješ, o čem jsi mluvila, a snažíš se to skrýt. Slibovala jsi mi, že to už víckrát neuděláš.“

Samozřejmě, něco takového se skutečně stalo. Ale mohla jsem na to zapomenout, že ano?

„Omlouvám se.“

„Mluvily jsme o tom, že ti včera vypadlo z paměti tvé jméno a bylo ti celkem dobře. Tak jsi to řekla.“

„To je možné...“

„Na co teď myslíš?“

„Na dým z komínů a panorama Lublinu.“ Nevím, proč se v mé mysli objevily zrovna tyto vzpomínky. Hned po proutěném křesle a paprscích slunce dopadajících na mou tvář. „Vyprávěla jsem ti o tom, jak jsem společně s otcem jídávala obědy v patře našeho domu? Byly odtamtud vidět komíny tábora, ale štválo mě něco jiného. Když z komínů stoupal dým, zhoršovala se viditelnost. Dokonce i za slunečného dne se zdálo, že okolí zahalila mlha. Tehdy jsem se vztekala

a nechtěla jsem jíst. Pamatuju si to. Otec si sedal vedle mě, bral mi příbor a krmil mě sousto za soustem.“

Alicja mě nepřerušuje. Ustrnula ve své čapí pozici a pozorně mě poslouchá. Pravou ruku má položenou na dlouhém stehně a levou svírá obal notesu. Lehce se naklání. Má ve tváři přísný výraz, nebo ho tak vnímám jenom já? Chtěla bych, aby na mě hleděla přísně a s pohrdáním.

„Povídej dál,“ nabádá mě po několika vteřinách ticha. „Poslouchám tě velmi pozorně.“

Abý svá slova zdůraznila, otevře blok a zpoza obalu vytáhne propisku. Něco si poznamená. Vždycky jsem zvědavá, jaké postřehy ji během poslouchání mých příběhů napadají, ale nikdy mi to neřekne. Někdy si myslím, že to má jenom probudit mou zvědavost.

Vzpomínky jsou tak silné, že se znovu vrátím k vyprávění.

„Jednoho dne jsem s otcem jela k bráně tábora. Určitě tě napadne nápis *Arbeit macht frei*, ale nic takového tam nebylo... Nebo si to nepamatuju.“ Krčím rameny. Mluvím čím dál rychleji a čím dál méně plynule. „Ráda jsem jezdila kabrioletem a šofér mě měl odvézt zpátky domů. V jednu chvíli jsem u strážní věžičky zpozorovala obrys postavy. Kroutila se jako loutka nebo figurka.“ Ukážu prstem kroužky ve vzduchu a výmluvně špulím rty. Ten obraz se mi před očima objevuje často. Možná proto jsem nikdy nešla do loutkového divadla. „Teprve po nějaké době mi došlo, že je to oběšený muž. Slunce ozářilo jeho napuchlou, zsinanou tvář a otevřená ústa s vyplazeným jazykem. Tohle ve mně zůstalo navždy...“

Zaklepu si prstem na hlavu, v níž vězí ty proklaté vzpomínky. Jenom ty dokážu v čase umístit celkem správně. Alicja se ještě víc nakloní mým směrem. Vím, na co se teď zeptá, a nemýlím se. Sehrály jsme tu scénu již mnohokrát.

„Víš, kdo to byl?“

„Chtěl utéct.“

„To není odpověď na mou otázku. Odsuzuješ ho z perspektivy toho, co udělal, zbavuješ ho tím lidství.“

„To není odsouzení. Konstatuju fakta.“

Alicja hlasitě vydechne. Nemá tušení, že si rozhovor na toto téma výborně pamatují. Uhladím si sukni a přivřu oči.

„Víš, co udělal můj otec?“

Nereaguje, a proto hned dodám:

„Nařídil mi dívat se na něj. Řekl mi, že ten, odpusť mi to slovo, zkurvysyn mohl vyletět komínem, ale že to by bylo příliš jednoduché. Pamatuju si ta slova a to, že teprve tehdy jsem si vězně z tábora spojila s kouřem z komínů. Bylo to pokřivené dětské chápání, neviděla jsem v tom nic špatného. Byla to jen intuice, bez pochopení faktů.“ Ztichnu, ale hned ospravedlňujícím tónem dodám: „Uvědomuju si to.“

„Hovořili jste o té... situaci později?“

„Ano.“

„To znamená.“

Nervózně se usměji.

„Otec si vzpomněl, že ten muž visel nad bránou tak dlouho, až shnil a upadla mu hlava. Neviděla jsem to, ale neváhal mi o tom říct.“

„Stejně jako o tom neváháš mluvit ty sama.“

Na Alicjině tváři se mihne grimasa, kterou jsem nikdy předtím neviděla. Trvá jenom vteřinu, ale stačím ji zaznamenat. Odkládá notes a propisku. Chvíli si prohlíží kvetoucí citrus, pak stočí pohled na mě. Její ptačí oči mě sledují s dávkou naléhavosti.

„Už jedenáct let mluvíme o tomtěž,“ konstatuje unaveným hlasem. „Pořád dokola. Ty stejné příběhy, ty stejné vzpomínky, ty stejné emoce. Chtěla bych, aby ses zamyslela, jestli ti naše setkání v něčem skutečně pomáhají. Jestli mají nějaký smysl...“

Sbírá se ve mně vztek, ale okamžitě ho ovládnou. Po těle se mi rozlévá vlna paniky. Tyhle rozhovory, tuto terapii, bych nemohla ukončit. Nedokázala bych přestat. Jenom v této pracovně se cítím dobře. Ne ve svém bytě ani mezi přáteli z geriatrického sdružení přátel demence, ale právě tady a teď.

„Mrzí mě, že jsem o tom sedmdesát let nemluvila,“ řeknu poněkud neklidně. „Možná že bych se tenkrát cítila lépe. Koneckonců mám toho tolik na srdci, že? Dovol mi říct to všechno ještě jednou. Ano? Prosím.“

Alicja opatrně přitaká.

KRZYSZTOF

Je tady. Poznám ji hned. Vypadá přesně jako na fotografii. Štíhlá postava, krátké blond vlasy a pod halenkou sotva znatelná prsa. Nepochybně má v sobě něco přitažlivého. Pohybuje se rychle a s grácií. Dělá dlouhé a jisté kroky. Šíří kolem sebe auru úspěšné ženy.

Vyjdou jí vstříc. Ještě jednou se snažím připomenout si všechny možné scénáře našeho rozhovoru, které jsem si připravil. Myslel jsem na ně stokrát. Přesto mám teď v hlavě prázdno. Naprosté ubohé prázdno uhrovitého mladíka, co chce oslovit nejkrásnější dívku ze třídy.

Přibližuji se k ní a mávám rukama jako úplný moula. Alicja Nowińska zpomalí, ale nezastaví se. Věnuje mi jen letmý pohled. Určitě přemýšlí, kdo jsem a jak by měla reagovat. Vypadá, jako by chtěla přidat do kroku. Možná ji vyhledávají různí pacienti. Nebo jejich rodiny. A možná ji obtěžují démoni z její vlastní profese, démoni poznaných tajemství a traumat.

Udělám pár kroků stranou a postavím se jí do cesty. Vím, že míří k některému z aut, a vím, že může být v klidu, protože parkoviště je monitorováno.

„Jmenuju se Krzyszttof,“ představím se. „Můj otec je Stanisław Kosowski.“

Žena se zastaví zhruba dva metry přede mnou a konsternovaně na mě pohlédne. Určitě nepatří k plachým dívkám, které jsou kdykoliv připravené vrhnout se na útěk. Vidím, že moje jméno jí nic neříká.

„Otec je přítelem vaší pacientky, Greta Rottové.“

„Ano?“

„Ano. Nic vám o něm nevyprávěla?“

Terapeutka se výmluvně usměje.

„Nemůžu říkat, co mi pacienti sdělují.“ Stiskne kabelku a chce mě obejít. „Promiňte, spěchám.“

Ano, právě tohle jsem čekal. *Spěchám. Musím něco zařídit. Seru na vás.* Proč mám vždycky v tak elementárních věcech pravdu? Vydechnu a přejdu k jádru věci. „Můžeme si promluvit? Prosím jenom o pár minut u kávy.“

„Chcete se se mnou sejít?“

Oficiální začátky nevěstí nic dobrého. Přemítal jsem o tom, když jsem se na tento rozhovor připravoval. Přečetl jsem si to v nějaké byznys příručce. *Třicet kroků, jak se stát milionářem*, nebo tak nějak. Mám za sebou dlouhou cestu vzdělávání se ve zbytečných oborech. V dětství jsem se chtěl stát telegrafistou.

„Prosím, oslovujte mě jménem.“ Usmívám se hloupě.

„Takže, Krzysztofe, promiň, ale opravdu spěchám.“

„Ale...“

„Omlouvám se.“

Obejde mě a stiskne dálkový ovladač od auta, přejde parkoviště.

„Počkej!“

„Prosím, nechte mě.“

Je rozhodná a nemá sebemenší zájem se mnou mluvit. To jsem také čekal. Abych pochopil řeč jejího těla, žádné příručky nepotřebuji. Doběhnu k ní několika kroky, ale ne tak rychle, abych ji vylekal.

„Narazil jsem na tohle!“ Mávám nálezem v ruce. „Opravdu musím prosit o několik minut? Mám se plazit na kolenou nebo vyprávět vtipy!“

Nic. Alicja přijde k bílé mazdě a otevře dveře.

„Nemáte ve svém etickém kodexu, nebo jak tomu říkáte, povinnost starat se o dobro pacientů? I mimo pracovní dobu?“

Ta poslední zbraň upoutá její pozornost. Terapeutka se zastaví a otočí se mým směrem. Opře se o dveře auta.

„Co chcete?“

„Krzysztof,“ zopakuji důrazně.

„Co chceš?“

Přijdu k ní a vytáhnu balíček.

„Podívej se, prosím.“

„Co je to?“

„To se každý terapeut chce dozvědět všechno jen ústně? Podívej se a všechno se dozvíš.“

Alicja neochotně sáhne po ušpiněném sešitě. Otevře ho a pomalu listuje stranami.

Na její tváři se postupně rýsuje rostoucí zájem. Uličkou na parkovišti projede řvoucí motocykl, ale ona si ho vůbec nevšímá. Je úplně ponořená do čtení.

Přesně tak, jak jsem předpokládal. Konečně všechno běží podle mého plánu. Mohl bych zatnout pěsti a zatančit tanec vítězství. Mohl bych, ale při prvním setkání ze sebe nechci dělat blázna.

Terapeutka se na mě podívá a svraští čelo.

„Je to...“

Přikývnu.

„Ano, přesně tak.“

„A...“

Zřejmě se často nestává, aby terapeutce došla řeč. Právě jsem poznal skutečný zázrak přírody.

„Chtěl bych to dát paní Rottové.“

„Odkud to máte... máš?“

Vím, že mi nevěří. Není divu.

„Dostalo se to ke mně úplnou náhodou. Věříš na náhody?“

„Ne. Nevěřím ani na shody okolností.“

„A mezi tím je nějaký rozdíl?“

Alicja mou otázku odbude mávnutím ruky. Ještě jednou stočí pohled k sešitu. Její oči se lesknou a zdá se ještě o trochu víc zaujatá.

„Hm...“ Legračně se kousne do rtu. Má v sobě něco okouzlujícího. Něco, co mě nutí zkontrolovat, jestli má snubní prsten. Nemá.

„Víš co?“ řekne po chvíli. „To není špatný nápad. Popřemýšlím o tom...“

„Ještě před chvílí jsi se mnou nechtěla mluvit.“

„Protože...“

Ztichne, jako kdyby se za svou nedávnou nedůvěru styděla. Nebo je to natrénovaná póza, abych si právě tohle myslel.

„Takže jí to můžu dát?“

Alicja zakroucí hlavou. Prsty si pročísne vlasy a hlasitě vydechne.

„Ne,“ odpoví rázně. „Myslím, že by to měl udělat někdo jiný. Paní Rottová velmi těžko navazuje nové vztahy. Dárek od někoho cizího ji může vylekat. Nemyslím si, že by se do něj vůbec podívala.“

„A když jí ho předá můj táta? Nebo ty?“

„Já to udělat nemůžu. To by bylo neetické.“

„Takže zůstává jen můj omezený otec, který každou scénku sehraje s lehkostí Johna Wayna?“

Terapeutka přikývne.

„Asi je to jediné řešení. Nevím, jestli dobré, ale udělejme to tak.“

Usměji se.

GRETA

Výhodou alzheimera je možnost smát se donekonečna stále stejným vtipům. Zaslechla jsem to od jednoho lékaře a nebyla jsem si úplně jistá, jestli jsou jeho slova jedním z těch ponurých žertů, nebo hořkou pravdou. Ukázalo se, že jsou pravdivá. Po určité době jsem je přijala a opakuji je jako vtip pokaždé, když toho sympatického muže potkám. A vidáme se opravdu často. Asi už toho vtípku lituje.

Sedím v dolním sále západního křídla své rezidence. Je mi osmdesát čtyři let. Nebo osmdesát sedm. Některá fakta už nikdy nezjistím. Znamenalo by to vypravit se na druhý konec svojí domoviny a najít občanský průkaz, který konec konců může obsahovat lži.

Jsem špatný člověk. Přestože jsem udělala hodně dobrého, zdědila jsem gen zla a nijak to nemůžu změnit.

Kdysi se nositelům zla říkalo pravým jménem: nacistické děcko, Němčour nebo jinak, ale na to raději nebudu ani vzpomínat. Seznam epitet byl dlouhý a každé z nich

naprosto zasloužené. Díky tomu, jak mě oslovovali, jsem se naučila nadávat.

Alzheimer mi skutečně občas přináší chvíli zapomnění. Z hlavy mi vylétávají jména, data a útržky vzpomínek. Pak se však znovu vrací vědomí a spolu s ním i přesvědčení, že jsem byla poznamenána. A nejenom já.

Niklas Frank, syn Hanse Franka, generálního gubernátora a říšského ministra, se se svým otcem vypořádal v deníku plném špíny. Gudrun, dcera Heinricha Himmlera, do poslední chvíle nepřijala pravdu a hájila otcovu památku. Podobně se zachovaly Mengeleho nebo Hessovy děti. Několik potomků Hermanna Göringa se podrobilo sterilizaci, aby nepředávali geny říšského maršála. Stejně kroky měli učinit rovněž Hitlerovi příbuzní.

Mrzí mě, že jsem to také neudělala. Nepřerušila jsem linii, kterou proudila krev SS-Hauptsturmführera Martina Rotta.

Jenomže já ho skutečně milovala. Pamatuji si vůni jeho kolínské a rošťárny, když běhal po domě, imitoval koně a notoval *Radeckého pochod*. Vzpomínám si na dárky a milá slova na dobrou noc. Pamatuji si, jak mi hladil vlasy.

„Pojedeš se mnou? Máš dnes chuť na krátkou projížďku?“

„Samozřejmě. Moc ráda!“

„Víš kam?“

„Kam?“

„Možná odtud budeme muset brzy odjet. Jenom my dva. Až do Říše, ale ne na dlouho. Až domů. Na Bavorsko si už asi nepamatuješ?“

Nepamatovala jsem si, proto mě zajímalo, kdy už konečně vyrazíme.

„Už dnes?“

„Ne, miláčku.“ Otcova ruka se dotkne mé hlavy. Hladí mě a jemně mi rozčesává vlasy. „Dnes ještě ne. Dnes se projedeme po okolí. Abychom se osvěžili na čerstvém vzduchu.“

Vím, co mám dělat. Převléknout se, nasadit si klobouk se zakřivenou krempou a hedvábný šátek. Zanedlouho jsem připravená.

„Karle!“ křičí otec, když jde ke dveřím. Klapot jeho bot se nese celým domem. „Karle, kde sakra vězíš?“

Karl otevírá dveře a vybíhá na schody. Auto už čeká v průjezdu. Nablýskaný černý mercedes se složenou plátěnou střechou. Vždy mě okouzlí chromované reflektory a kola, ve kterých se vidím jako v zrcadle. Líbí se mi vůně kožených sedadel nahlátých sluncem a tichý klapot motoru.

Dva vojáci otci salutují a on mi podává ruku a usedne do auta. Karl se posadí na místo řidiče před námi.

„Kam, Herr Hauptsturmführer?“

„Rovně. Nic víc nepotřebuju.“

Otec mě obejmě kolem ramen a nastavuje tvář slunci (domnívám se, že jsem to měla ráda právě proto, že to miloval i on). Jeho ostré rysy se náhle uvolňují. Jemně pootevře úzké rty a z vysokého čela mizí hluboká vráska, která se objevuje, když je rozrušený – což je v poslední době neustále. Vítr bičuje vlasy sčesané dozadu. Na skráních postřehnu šedivé prameny. Na pravé, hladce oholené tváři si všimnu drobné

jizvy. Když se na ni dívám a představuji si krupěje krve, běhá mi po zádech nepříjemný mráz.

Ačkoliv není teplo, nebe je bez mráčku. Otec přemýšlí s přivřenýma očima. Dlouhými prsty svírá čepici s orlicí a stříbrnou lebkou v černém poli, položenou na kolenou. Vítr nám šlehá do tváře a já se cítím naprosto šťastně. Tak moc šťastně, že mám chuť křičet. Neexistuje nic kromě nás a černého kabrioletu.

Jsme tak nádherně svobodní.

„Je tady krásně...“, šeptám, ačkoliv mé rozrušení mi nedovolí vnímat krajinu. Komíny tábora mizí za obzor. Představují jen málo zajímavé pozadí.

„Karle, sakra, přidej,“ popohání nervózní otec pobočníka. Na jeho čele se opět objevuje vráska.

„Rozkaz.“

„A ty, drahoušku, si drž klobouk. Zakryj si oči před prachem.“

Poslušně ho tisknu k hlavě a nemůžu se udržet smíchy. Jen tak. Bezdůvodně.

„Sluší ti to.“

Otec mě štípne do tváře a já se široce usměji. Náhle Karl prudce brzdí. Pneumatiky skřípou na šterku a kamení.

„Omlouvám se...“

Mrkám a uvědomuji si, že podél cesty, po níž jedeme, pochoduje dlouhý zástup vězňů. Jsou zbídačení a nedokážou udržet tempo. Plouží se. Jenom někteří mají tolik odvahy, aby na mě letmo pohlédli. Vždy nenávisně. Nerozumím těm zlověstným, nepřátelským pohledům.

Odpovím na ně úsměvem. Ale můj úsměv vyvolá ještě větší nenávisť.

„Co se to tu děje?“ Otec se vykloní z auta a osloví zpočeného poddůstojníka.

„Vězni nedokážou držet tempo, pane Hauptsturmführere. Omlouvám se, ale...“

„Pochodují jak dobytek! Zabíraj celou zkurvenou cestu.“

„Prosím, promiňte, pane Haupt...“

Otec poddůstojníkovi nedovolí dokončit větu.

„Pohyb, sakra!“ křičí na vězně. „Pryč z cesty! Zkurvený hovada!“

Jeho tvář se opět zkříví a grimasa mu zůstane ještě dlouho poté, když se vracíme domů. Nejen vráska na čele, ale i na spáncích, kde mu vystupují žíly. Mezi rty a nosem se mu tvoří kapičky potu.

Vysoký, šíleně hubený vězeň padá těsně před autem. Nakláním se, abych ho lépe viděla. Zvedne se na lokty a jeho tělo se chvěje. Nemá sílu se postavit. Vzepře se na rukou, jeho svaly pulsují jako u kočky hlazené proti srsti. Opět spadne na zem.

„Jeď, Karle!“ přikazuje otec.

„Ale...“

„Jeď, povídám.“

Karl se otočí a přidá plyn. Otec si zlostně nasadí čepici. Na jeho oči dopadne stín.

„Přidej plyn!“

Vězni po naší pravici odvrátí pohled nebo sklopí oči. Teď v jejich pohledu není nenávisť, jenom prázdno.

Poddůstojník se zastaví a neklidně se rozhlíží. Ruku drží na pažbě pistole.

Náhle auto trochu nadskočí a následně zazní tiché plesknutí. Così se zaplete mezi kola a klepe o blatník. Zdá se mi, že slyším tlumený výkřik. Motor řve ve vysokých otáčkách.

Otec vytáhne z pouzdra pistoli a vykloní se nad dveře. Sevře rty. Ještě víc se nakloní a pak vystřelí. Dvakrát. Auto seskočí z překážky a uhání dál.

Slyším klepání.

Otec znova nabije a vystřelí ještě jednou.

A znova.

Klepání je čím dál silnější. Připomene mi ozvěnu dávných výstřelů.

Sevru dlaněmi dřevěná opěradla křesla a otočím se směrem ke dveřím. Kdosi přišel do dolního sálu západního křídla mé stoleté rezidence.

„Prosím,“ vybídnu ho, „pojdte dál.“

Jsem ráda, že mě vytrhl ze světa vzpomínek. Jenom netuším, který z těch světů je opravdový.

Na prahu stojí Stanisław. Chvíli si mě prohlíží, jako kdyby čekal na další výzvu. Usměje se na něj a to stačí. Vejde do místnosti a pak za sebou tiše zavře dveře. Vždy budí ustaraný dojem.

Pohybuje se pomalu a nemotorně. V pravé ruce drží vyřezávanou rukojeť bambusové hůlky. Jde zeširoka, jako kdyby

celý život strávil v koňském sedle. Víím, že to není pravda, ačkoliv si teď nevybavuji, čemu se věnoval. Mám ho ráda, protože vypadá jako starci z mých nejdávnějších vzpomínek.

Míjí komodu zaskládanou harampádím a přistoupí k masivnímu starožitnému stolu. Těžkopádně dosedne na jednu židli. Zasténá a pak si hedvábným kapesníkem setře pot z čela.

„Jak se cítíš?“ ptá se ochraptělým, ale milým hlasem.

„Ujde to. Stejně jako před sto lety.“

Stanisław se usměje. Sevře stříbrnou rukojeť a obtáčí ji zkřehlými prsty.

„Máš chuť na procházku?“ zeptá se s nesmělostí žáka.

Zadívám se směrem k oknu. Je už pozdě odpoledne a slunce vrhá oranžové světlo. Větracím okénkem hvízdá vítr. V tuto dobu nejraději pozoruji nebe a popírám čaj. A ráda k tomu příkusuji mátové sušenky. Nebo pomerančové. Už tak dlouho jsem nejedla pomerančové sušenky...

„Byl jsi u mého syna?“

Najednou jsem si vzpomněla, že Eryk už mě dlouho ne navštívil. Chtěla bych si s ním promluvit. Chtěla bych, aby seděl vedle mě a jenom se usmíval. Mohli bychom mlčet.

Stanisław na okamžik odvrátí zrak. Nervózně splete ruce na hůlce a opět se na mě podívá. Jenom na chvíli. Prsty si pročísné rozcuchané šedé vlasy.

„Tvůj syn nežije,“ prohlásí a sevře rty.

„Cože?!“

Můj bože. Motá se mi hlava a polévá mě pot. Chci vstát z křesla, ale Stanisław ke mně přistoupí a pak se namáhavě

nakloní. Jemně chytne mou dlaň. Na okamžik si pomyslím, že ji chce políbit, ale pak si to rozmyslím.

„On už nežije přes třicet let. Kvůli té nemoci na to někdy zapomeneš.“

„Co to plácáš?“

Mám chuť dát mu facku. Takový nejapný vtip, o takových věcech se nežertuje. Přece jsem tady před několika týdny s Erykem mluvila. Byl tady. Seděl na židli u zdi, usmíval se a vyprávěl nějaké příběhy.

„Odejdi!“ křičím. „Vypadni!“

Stanisław svěsí hlavu a čelem se dotkne mé ruky. Chci vstát, ale cítím, že by se mi podlomily nohy. Těžko se nadechnu. Vysmeknu ruku a na koženém opěradle zatnu prsty.

Stanisław se zvedne a opře se o hůlku. Skloní hlavu a jeho tvář vypadá hrozně bledě. Tak bledě, jak bledé jsou tváře na strašidelných obrazech toho... Zapomněla jsem jméno autora těch hrůz. Otec sliboval, že si v našem bavorském domě pověsíme jeho díla nad krbem.

„Greto... Prosím. Uklidni se.“

„Co chceš? Vykládáš o mém synovi takové věci a pak chceš, ať se uklidním! Já jsem klidná! Kurevsky klidná! Nechci tě vůbec znát, sakra!“

Ta vulgarita mě překvapí, ale nedokážu ji zastavit. Stejně jako proud dalších slov. Zvednu se z křesla, vzepřu se na opěradle. Supím.

Stanisław ustoupí a skloní hlavu. V očích má slzy. Kousne se do rtu, jako kdyby se měl zanedlouho rozplakat. Začne se třást, což mě přivede k ještě většímu vzteku.

„Vypadni!“ křičím a náhle nemůžu popadnout dech. Nevím, co bych měla ještě říct. Nevím, proč křičím.

Mrknu a všimnu si starce před sebou. Odněkud ho znám, ale nevím, co dělá v mém domě. Vezmu si šálu.

„Kdo jste?“

Stařec se smutně usmívá. Z načervenalých očí mu tečou slzy. Udělá krok mým směrem, ale náhle se zastaví. Skloní hlavu a pak tiše vydechne. Vahou celého těla se opře o bambusovou hůlku, až se bojím, že ji brzy zlomí.

Na prsou mě dusí strach. O sebe, o něho, o...

„Stanisław,“ řekne a opět se na mě podívá. „Jmenuju se Stanisław a jsem tvůj přítel.“

„Přítel? Sotva vás znám.“

„To se stává...“

„Ano? Co jakože se stává?“

To je nějaké šílenství.

„Prosím, odejděte odtud, nebo zavolám policii. Jak jste se sem vůbec dostal? Co chcete?!“ Mimovolně zvýším hlas. Bojím se, že mi ten muž něco udělá. Nevím, proč z jeho strany cítím ohrožení. Nejsem ve své kůži a chtěla bych utéct. Neměl by sem vstupovat bez dovolení. Je to můj dům. Můj.

„Prosím, okamžitě odejděte.“

Stařec pokývá hlavou a snaží se narovnat.

„Omlouvám se,“ odpoví. „Promiň, že jsem tě vylekal.“

Netykáme si, ale už nic neřeknu. Chci, aby co nejrychleji odešel z místnosti. Teď vůbec není důležité, jestli jsme kdysi byli přáteli. Zapomněla jsem na něho. Nepodstatní

lidé z naší paměti vylétají. Když stařec přejde ke dveřím, udělám několik kroků jeho směrem.

„Nechci oživovat staré známosti,“ konstatuji. „Stojím nad hrobem a nechci stát nad jiným. Mám pohřebů dost.“ Taková je pravda.

Stařec otevře dveře a opět se opře o hůlku. Druhou rukou si kradmo utře slzy. Stojí na prahu sáhne do kapsy obnošeného saka.

„Něco pro tebe mám.“

Podává mi tlustý, poničený sešit v tvrdých deskách.

„Prosím, vezmi si to.“

„Co je to?“ Nedůvěřivě se podívám na obálku, ale nevidím, co je na ní napsáno. „Nemám brýle...“

„Bude se ti to líbit. Uvidíš. Stačí, když začneš číst.“

„Nechci to.“ Bráním se a zvednu ruce. „Prosím, už jděte.“

Stařec se rozhlíží kolem sebe a pak položí sešit na šicí stolek stojící u zdi. Bojím se ho. Opravdu chci, aby už odešel.

Muž se ukloní a na chvíli se zahledí na mou tvář. Je velice smutný. Nikdy jsem neviděla tak smutného člověka. Toho jeho smutku se bojím.

„Na shledanou,“ zašeptá a pak za sebou zavře dveře.

V místnosti po něm zůstala jemná vůně vody po holení. Měla bych otevřít okna, ale bojím se nachlazení.

Můj zrak dopadne na sešit, který tu nechal. Snad by bylo lepší, kdybych mu ho vrátila? Nebo ho okamžitě vyhodila?

Nevím, proč ho беру do rukou a otevřu na první straně. Prsty pohládím jeho listy. Na jednom z nich nosím zlatý prsten s malým rubínem, který si nevybavuji. Nevím, od

koho jsem ho dostala. Nevím, proč mám vedle něj taky
snubní prsten.

Nechci to vědět.

Bože, myšlenky se mi tak hrozně pletou...

Znova někdo zaklepe na moje dveře.

ANNA

Nikdy dřív jsem neslyšela tak hlasité klepání. Nepřipomíná klepání, ale bušení, jako kdyby někdo chtěl vyrazit dveře. Jako kdyby do nich tloukl něčím kovovým. Stále znova.

Buch buch.

I samotná ozvěna dokáže vyděsit.

Buch buch.

Nedokážu to správně popsat, ačkoliv má vyprávění jsou údajně dobrá a lidem se líbí. Máma je ráda čte. Táta je má taky rád, ale už dva a půl roku o něm nemáme žádné zprávy. Údajně ho sebrali Sověti, ale odpovědi na stovky dopisů nám sdělily, že otec není uvedený v žádném rejstříku. Neunesli ho, nezatkli ho ani se nedostal na žádné bojiště. Zmizel spolu se všemi lidmi, kteří s ním odešli na frontu. S panem Rosowským, s bratrancem Danielelem a strýcem Tomaszem. Strýc Tomasz poslal v polovině září třicátého devátého roku dopis, že se s jednotkou nachází v okolí Brestu.

Pak už jsme od nich neměli vůbec žádné informace.